

UNITÁRIUS ÉLET

VIII. EVFOLYAM 3. SZÁM

1954. SZEPTEMBER HÓ

Dávid Ferenc a haladás apostola

Dávid Ferenc lelkületére legjellemzőbb az a nyilatkozata, melyet közvetlen elfogatása előtt tett: „Kész vagyok az általam vallott igazságért mindent elszenvedni, de nézeteimhez makacsul nem ragaszkodom, s ha valaki a szentírás fundamentumából helyesebbre tanít, szívesen engedek.”

Történelmi szerepének rendkívüli jelentőségét is csak akkor tudjuk igazán felmérni és értékelni, ha meggondoljuk, hogy ezt a nyilatkozatot, amely Nála nem üres szó, hanem életének törvénye volt, egy olyan türelmetlen világban tette, amelyben nézetéhez mindenki makacsul ragaszkodott s amelyben így az emberek egyik a másikat meggyőződésükért lefejezték, vagy megégették.

Dávid Ferenc történelmi jelentősége nem abban van, amiben mi általában látni szoktuk, hogy t. i. egy elavult hitvallás helyett újat és észszerűbbet hozott, egy új egyházat alapított, ami különben nem is volt szándékában. A régi hit helyett új hitvallást dolgoztak ki mások is sokan és új egyházat is alapítottak mások is. Dávid Ferenc esetében nem ez a legnagyobb történelmi érdem, hanem az, hogy meghalt egy gondolatért, melynek a történelem során az összes reformátorok között Ő adott legelőszőr és legkövetkezetesebben hangot: a *lelkiismereti szabadság gondolatáért*.

Dávid Ferencben az igazságért éhező és szomjuhozó ember képe áll előttünk, aki az igazság lanthatatlan keresése közben végig ment a XVI. századbeli reformáció minden fokozatán, amíg az egyszerű péterfalvi plébánusból előbb a lutheri, majd a kalvini, végén pedig az unitárius egyház püspöke lett s egyben az emberi haladás gondolatának a mártírja. Ellenfelei ingadozással vádolták, pedig Ő volt az igazságkeresésben történelmünk egyik legkövetkezetesebb és legbátrabb alakja és a megismert igazságnak haláláig hű harcosa. Hit dolgában se elégedett meg azzal, amit mások tartottak igaznak. Ő maga, személyesen akart meggyőződni az igazságról, tudván azt, hogy az embert csak az a hit nyugtatja meg és idvezíti, melynek igazságáról maga is személyesen meggyőződött. A megismert igazság mellett pedig mindhaláláig megállt. A megismert igazság halálba vitte. Így teljesedett be rajta a lelkiélet törvénye: az igazság ereje és érvénye soha se attól függ, hogy hányan állanak és szavaznak mellette, hanem attól, hogy milyen erős hitvallóinak meggyőződése, mellyel mellette kitartanak.

Dávid Ferenc azonban nemcsak a hitéletben volt a haladás apostola. Teológiája az emberiség szociális haladásának is biztos alapul szolgált. Reformátor társai az embert az eredendő bűn következtében bűnbefogamzottnak, akaratában romlottnak, minden jóra képtelennek tartották, aki így földi boldogsága és mennyei üdvössége érdekében a maga erejéből semmit se tehet, aki így üdvösséget csak Isten ingyen kegyelméből „Sola fide”, egyedül csak hit által remélhet, de még így sem mindenki, hanem csak azok, akiket Isten az üdvösségre a maga jó tetszése szerint még születésük előtt, erkölcsi miadóságuktól függetlenül eleve elrendelt. Ezzel szemben Dávid Ferenc minden emberben egyformán Is-

ÁHITAT

„Igazságomhoz ragaszkodom, róla te nem mondok.” (Jób XXVII. 6.)

Roppant szenvedései között így védi álláspontját az ótestamentumi ember. Az emberiség története azt bizonyítja, hogy az igazság hitvallói, az idők rendjén ügyük védelmében csaknem szószerint egyezően fogalmazták mindig meggyőződésüket. „Én azért születtem és azért jöttem e világra, — jelenti ki Jézus a Golgothai-per rendjén — hogy bizonyosságot tegyek az igazságról.” „Itt állok, másként nem tehetek...” vallja Luther a Wormsi-gyűlésen. „Kész vagyok az általam vallott igazságért mindent elszenvedni” — írja Dávid Ferenc 1579-ben, közvetlenül letartóztatása előtt. És még abban az évben el is szenvedte mindazt, amit egy ember elszenvedhet a megismert és soha meg nem tagadott igazságért: november 15-én mártír-halált halt a dévai várbörtönben.

375 esztendővel ezelőtt a rideg falak közül, melyeket még Kőműves Kelemenék emeltek egykor a halhatatlan lelkek Pantheonjában, keresett örökmenedéket a megcsúfolt és megtagadott püspök, aki az igazságot a saját életénél is többre értékelte. Mi, késői utódok, akik Dávid Ferenc-émlékév rendjén megnövekedett tisztelettel hajlunk meg emléke előtt, tegyük föl a kérdést: Mi volt az az igazság, amelyért egyházalapító Dávid Ferencünk a mártírsorsot vállalta? Röviden így felelhetünk: A XVI. század emberének három nagy problémája izzott az ő lelkében is: Isten, Jézus és az ember mibenléte! Azt még megbocsátották volna kortársai, hogy a szentháromság misztériuma helyett ő Isten személyi és lényegbeli egységét vallotta. Ugyanis az „egység” és a „háromság”, „azonosságára” és „egymáshoz való viszonyára” maguk sem tudtak meggyőző magyarázatot adni. Hanem „Jézusról” és az „emberről” való felfogását már egyenesen istenkáromlásnak mondot-

tenfiát látta, akikhez Isten „mint fiaikhoz egyaránt jó kedvvel vagyom”, felruházván minden embert azokkal a testi és szellemi képességekkel, melyekkel mint „világosság fiai” földi boldogságukért és mennyei üdvösségükért sikerrel dolgozhatnak s Isten segítségével már itt ezen a földön felépíthetik azt az új világot, amelynek eljöveteleért naponta imádkoznak, Isten országát: az igazság, az emberszeretet, a béke és az általános emberi jólét világát.

Amíg az eredendő bűn tana, a kárhozatra rendeltség dogmája, amitől az embert csak az Isten ingyen kegyelme szabadíthatja meg s még az sem mindenkit, az ember akaraterejét megtöri s passivitásra bénítja, addig Dávid Ferenc teológiája az embert *építő munkára, nemes harcra, küzdelemre* ösztökéli, alkotó és teremtő erejét a végtelenségig fokozza.

Igy lett Dávid Ferenc az Ő reformátori munkásságával nem csupán csak egy kis vallásfelekezeti mártír püspöke, hanem általában az *egyetemes emberi haladás halhatatlan apostola*. Így került neve szociális igazságért harcoló népek zászlajára.

Dr. Csiki Gábor

ták. Mert Dávid Ferenc — kortársaitól eltérően — Jézusban nem annyira az „istenit“ csodálta, hanem az „emberi“ nagyszerűségét látta meg benne. Amint Channing mondja egy helyen: „Ti kérdezték tőlem, mi Krisztusnak, a világ Megváltójának a lényege? Azt felelem erre: bizakodása az emberi lélek nagyságában! Ő az emberben Isten hasonmását látta s ezért vágyódott annyira az ember megváltására. Ezért szerette annyira az embert, bármilyenek voltak is annak életviszonyai. Ő úgy nézte az embert, hogy a gazdag pompás ruháján és a szegény condraján át belátott az ember lelkébe és ott az erő és a tökéletesedés olyan csiráit fedezte fel, amelyek a végtelenségig fejlődésképesek. Jézus az emberben olyan lényt látott, aki egykor a világosság angyalává változhatik és érezte, hogy benne, magában sincs semmi olyan, amit bármely más ember el ne érhetne.“ — Ezt az emberszerinti Jézust és ezt a Jézus-szerinti embert ismerte fel Dávid Ferenc az evangéliumban és ezt hirdette! Ez volt az az igazság, amelyet ő vallott. Az eredendő bűn és a predesztinált sors zsákutcájából ezzel az emberbevetett hittel akarta kivezetni az embert és Jézus példája nyomán a kezébe adni saját megváltásának gondját. Belülről, magából az emberből akarta elindítani az üdvösség folyamatát, hogy az ember a tehetetlen várakozás helyett az alkotó, a cselekvő élet útjára lépjen. Jézus nagyságát abban látta, ahogy ő megélte az emberi életet és ahogy ő a saját életével meggyőzően bizonyította, hogy minden csoda bennünk, az emberben van. Nem nyugodott bele abba, hogy a dogmatikus kereszténység odaállítsa Jézust Isten és az ember közé, hogy az ember leoldott saruval tehetetlenül boruljon le megközelíthetetlen Megváltója előtt, hanem igyekezett rávezetni az embert az Isten felé indult Krisztus ösvényére, hogy az ő példáján okulva az önmagában rejlő erőkkel törekedjék megvalósítani a földön a mennyek országát. És felismerte az emberben az erre való képességet. Ez volt az ő igazsága, melyért élt és amelynek védelmében életét is feláldozta. Ez az igazság a mi tölevaló örökségünk. Úgy emlékezzünk reá, hogy amit reánk hagyott az emlékezésben, életté válják. A régi határozottsággal, de az új ember új élettartalmával tegyük vallomást vele együtt mi is: „Igazságomhoz ragaszkodom, róla le nem mondok“.

Amen.

Pethő István

A „Pécsi Disputa“ demokratikus vonásai

Dr. Fábián István pécsi író-tanár, a „Pécsi disputa 1588-ban és Válaszuti György“ című tanulmányát ismertette a Magyar Írók Szövetsége pécsi csoportjának egyik utóbbi ülésén. — A jeles, — egyébként nem unitárius, — szerzőnek nagy elismeréssel fogadott tanulmányából közöljük az alábbi érdekes részletet.

A megrendezett hitviták közül — tudtommal ez az egyetlen hazánkban, ahol a döntőbíró nem valamiféle hatalmas úr, hanem maga a „község“, a hívek együttese. Eredményként Válaszuti azt jegyzi fel, hogy a vita következtében egyházából nem lépett ki senki, sőt a katolikusok közül néhányan csatlakoztak hozzájuk.

A török hódoltsági területen a földesurak elmenekülése következtében erősen megnövekedett az egyházközségek, tehát a hívők hatalma. Skaricza sem mert addig vállalkozni a pécsi útra, míg „polgárait“ még nem kérdezte, és vasárnapra visszatért Ráckevére Válaszuti minden kérése ellenére.

2 UNITARIUS ÉLET

A Pécsi Disputa leírásából a szerző szándéka nélkül is kiderül, hogy az unitárius papok talán még teljesebben valószínűsítették meg az egész reformációt jellemző egyházközségi demokráciát, mint a többi felekezet. Válaszuti állandóan „uraim“-nak nevezgeti híveit. Az ebédeken is nemcsak a vitatkozók és a környékről behívott papok vettek részt, hanem a polgárok is, akik még a vitába is beleszóltak. Tolnán a pécsi Mihály István prédikátorának előzetes megkérdezése nélkül hívja vitára Decsi Gáspárt, és így beszél papjáról: „...jőjj Péccsé, és az mi Prédikátorunkat győzd meg, és... többé mi kenyeret neki nem nyújtunk“. Ugy látszik a háromságtagadó papok demokratikusabb magatartása, amely már Erdélyben kialakult, és amelynek már a Debreceni Disputában is nyomát találtuk, még fokozódott a török hódoltság területén. Válaszuti is hangsúlyozza Skariczával szemben, hogy saját felfogását plebejusibbnak véli: „Hallod-e Máté Uram! te a sok doktorokkal tartod, én a szegény halászokkal tartom“.

Dávid Ferenc és Heltai Gáspár ismeretlen munkái

Lapunk múlt számában röviden beszámoltunk arról, hogy *Jenei Ferenc*, a győri papnevelőintézet könyvtárosa könyvtárlákból kiáztatott régi magyar nyomtatványok között Dávid Ferenc és Heltai Gáspár ismeretlen munkáira talált.

Közel ötven ív került elő, a két kötetből: 1. Heltai Gáspár Százfabulája három korrektura ív, sajnos mindhárom csonka, három oldalról körülvágták. 2. Katekizmus. 3. A keresztyéni Egységnek Cickeli. Nem kétséges, hogy ezt a nyomtatványt is 1566-ban a Heltai nyomdában készítették. — Ez a nyomtatvány teljességgel ismeretlen, csupán e két töredék ívben maradt fenn. 4. Cato párversei 1566.-i kiadásának korrekturaivei. 5. Latin nyelvtan öt ívét tartalmazza.

„Töredékeink a nyomdászról is beszélnek, — írja többek között *Jenei Heltairól*, — arról, aki akár a maga, akár a más munkáiról van is szó, maga hajol a szöveghasábkokról készített levonat fölé. Heltai gondos korrektor és gondosan dolgozik a korrektura revízióján is. Megható e töredékben az ő kezevonását olvasni. Töredékeink egy harcos és éretnyekben gazdag esztendő szellemi mozgalmainak hétköznapijához vittek közel. Az eszmék nagy korának hősei mögött élénk réved belőlük a kolozsvári „Ovárba vivő keskeny utca jobb sarkán álló ház“ Heltai Gáspár háza. A nyomtató ház, ahol az agg literátor gyomlálta a nyomtatványba esett véteket. Ha az öt nyomtatvány minden sorát ismertük is volna már régen, akkor is az ő kezevonásának nyoma kinccsé teszi e töredékeket“, — fejezi be érdekes tanulmányát *Jenei Ferenc*.

Dávid Ferenc antitrinitárius újítását nagy paraszt és plebejus feszültség kísérte, s két év múlva nyomon követte Karácson György plebejus paraszti felkelése. Ezek az irodalmi megnyilatkozások mindig különösen nagy tömegnyomás kifejezői a nyílt forradalom kirobbanása előtt vagy néha után. Ezek az írók nem a népnek, sokszor nem is a nép nyelvén írtak, mégis művészetükkel a nép akaratát, kívánságait, itéletét fejezik ki, tekintet nélkül arra, hogy előkelő állami tisztviselők, mint Morus Tamás, declassált nemesek, mint Dante vagy vargafiak mint Dávid Ferenc. (Kardos Tibor akadémikus.)

Királyfalvi János ítélőmester

Jakab Elek Dávid Ferenc életrajzában megemlíti azt a hű deákot, aki nagy egyházalapítónkat a dévai vár börtönében haláláig ápolta, s megírja azt is, hogy ez a deák — *Királyfalvi János* — utóbb az ország ítélőmestere (protonotarius) lett. Unitárius történeírásunk ennél többet nem is tud róla.

Királyfalvi Jánosról csak szűkszavú és szörvénys adatok maradtak. Azonban ezekből is megállapítható, hogy egyike volt azoknak a tehetségeseknek, kik szegény sorsból küzdötték fel magukat érdemes munkásságukkal magas méltóság helyükre s ha nem országrázó viharok és nemzeti katasztrófák örölték volna életét, emléke tán kora legnagyobbjai között ragyoghatna. Így is mindenképp méltó volt vezető helyére és a tiszteletünkre. És méltó, hogy Dávid Ferenc halála 375. évfordulója alkalmából megemlékezzünk róla is, ki annyi vihart átvészelve utójjára csaknem oly szomorú elhagyatottságban végezte életét, mint egykor dévai halálos ágyán nagy püspöke.

Királyfalvi János az erdélyi Fehér megyében, Veregyházán élt kisbirtokos család fia volt. Családja — s lehet, hogy épen fia — halála után még egy emberöltő után is ott szerepeltek ebben a Gyulafehérvártól mintegy 25 km-re keletre fekvő, félreeső kis faluban. Magáról Királyfalvi Jánosról csak sejtethetjük, hogy talán Dávid Ferenc és a kolozsvári unitárius főiskola korabeli országos jó híre, vagy ma már ismeretlen családi összeköttetések vihették Kolozsvárra tanulni. Pályája fölfelé ivelésének még kezdő idején (1591. V. 16.), mikor a fejedelmi kancellária titkára volt, Tövis mezővárosban tekintélyes összeggel egy kőházat vásárolt a maga, utódai s ezek elhalása esetére a testvére, *Királyfalvi Székely István* részére. Ez az adat a régi *Székely* családi nevét örizte meg s egyszersmind székely ősszármazására is mutat.

Egy 1583. március 6-i kolozsvári pör szűkszavú tanuadata aztán elárulja, hogy Királyfalvi János egy időben Dávid Ferenc veje, a kitünően képzett Trauzner Lukács Kolozsvár városa főjegyzője házában lakott föltehetőleg mint ennek íródeák segítése, — s ez a helyzete teszi érthetővé a Dávid Ferencsel való szorosabb összeköttetést, s ennek élete végig való szerepét is. Az említett pör idején azonban a diák Gyulafehérváron élt s minden valószínűséggel már azelőtt jóval az udvari kancellária szolgálatában állott. Csak így érthető, hogy 1584. július 16-án Kolozsvári Bálint nevű társával együtt hű szolgálataikért *Csikszentmártonban* egy hamis pénzforgató lófőszékely házában és az ehhez tartozó székely örökségeket kapta szolgálataiért adományul. Ilyen adománybirtokhoz az íródeák csak hosszabb, kipróbált szolgálat után juthattak.

Öt év múlva (1589. V. 2.) Királyfalvi Jánost már nagyobb fejedelmi kancellária íródeákja és bírájaként említi új adománylevele. Ekkor Sepszékben és Felső-Fehér megyében egyszerre hat faluban nyerte meg Mihalcz Balázsnak a testvére súlyos megsebesítéséért elveszített összes birtokait. Két évvel ezután (1591. VII. 16.) pedig egy öt dícsérettel halmozó újabb adománylevelben, az udvarhelyi várhoz tartozott egész *Csehértfalvát* (ma Csehértfalva) nyerte az ottani lófőszékelyek és az udvarhelyi várhoz szolgáló gyalogpuskások javai kivételével újabb érdemeiért jutalmul.

Az egykori székely unitárius diák így saját emberségével másfél évtized alatt kilenc faluban és egy mezővárosban birtokolt, s hivatalára is akkor egyszerre már az erdélyi Itélő Tábla bírája és a fejedelmi nagyobb kancellária titkára volt. Ettől fogva aztán kilenc évig nincs róla adatunk. Bizonyára az alatt is hivatásának élt s ez éppen elég dolgot adott neki. Az 1594-től kezdődő folyton ismétlődő politikai földrengések és katasztrófák forgatagában nem súlyodt el, sőt, abból, hogy az erdélyi rendek és vezértényezők 1600 végén, (XI. 24.) evvüttesen kiállított adománylevelével megkapta a magvaszakadt, Zatkai Jánosnak Fehér megyében *Csongván* és *Csesztvén* levő minden örökségét, min-

den esetre úgy látszik, hogy a legnagyobb viharokban és megpróbáltatásokban is megállotta helyét s méltó maradt az elismerésre és jutalomra.

Ez az oklevél *ítélőmesternek* említi, de kétségtelen, hogy ezt a legmagasabb erdélyi igazságügyi méltóságot már előbb elérte. Állása és hatásköre a közelmúlt és jelen állami főtisztviselők közül tán leginkább az igazságügyminiszter, Legfelsőbb Bíróság elnöke és a legfelső ügyész együttes állásával és hatáskörével érzékeltethető.

Ő fogalmazta az országos törvények és az erdélyi legmagasabb igazságszolgáltatási fórum ítéleteinek szövegét s tagja volt a fejedelmi tanácsnak is. Pályája delén állott, midőn nem a viharok sodorták el, hanem a hirtelen halál.

Erdély már ötödik éve vívta élet-halálharcát s a Habsburg és a török nagyhatalmak mérkőzésében csaknem arra a szerepre jutott, mint az olló egymásnak vágó két ága között a papiros, vagy a szövetségdarab. A harcok s a pestisjárványok megharmadolták emberfölötti szenvedésekkel megpróbált népet s a sokféle pusztításban kifáradt vezetői egy része új kísérletet határozott a Habsburg felsőség elismerése felé. Követséget indítottak ezért 1603. március 13-án Prágába, Rudolf császár és királyhoz, s ennek a követségnek egyik tagjául Királyfalvi János ítélőmestert jelölték ki. Mire azonban a követség nagy kerülővel Prágába érkezett, azalatt az erdélyi törökpárt az unitárius Székely Mózzal az élén fegyverrel próbált új szerencsét a Habsburgok ellen.

A követek semmit se tudtak a fordulatról, de a terhelt elméjű császár és tanácsosai alázatos meentegetőzésüket és a nemzetközi jogot figyelmen kívül hagyva, kiutasították az erdélyi követséget a császári székvárosból.

Mikor az erdélyieket ez a megaláztatás érte, akkor már Királyfalvi János halálos ágyán feküdt. Valószínűleg a hosszú nehéz út fáradalmi s a kora tavaszi zord időjárás betegítették halálra. Istvánffy Miklós a történetíró-nádor, ki erdélyi követségéből ismerte őt, följegyezte róla, hogy unitárius válasza miatt még eltemetni is alig tudták Prágában.

Sírja rég elfünt. Emlékét is elsüllyesztették a századok. Most nagy mestere emlékünnepe ennek fényéből világítson egy gyöngye sugár az egész életében hű s halálában is áldozat tanítvány emlékére is.

Kelemen Lajos

A fentiekben örömmel közöljük Kelemen Lajos Kolozsvárott élő ny. levéltári főigazgató afiának, a kiváló történettudósnak a Dávid Ferenc emlékével alkalmával lapunk számára írt értékes tanulmányát.

Dávid Ferenc mártirhalálának 375. évfordulójáról egyházunk egyeteme a novemberi közgyűlés alkalmából fog megemlékezni ünnepélyes keretek között. Az ünnepség részletes programjával meghívót bocsájt ki a rendezőség.

Az *Egyházak Világtanácsa*, amely a kereszténység igen tekintélyes részét képviseli, aug. hó folyamán Evanstonban tartotta nagygyűlését, amelynek lefolyását mi is nagy érdeklődéssel kísértük.

ÖTÖDIK BEKEKÖLCSÖNT

bocsájtott ki kormányunk eddigi eredményeink fokozása érdekében. Az egységes magyar nép a kölesön jegyzésével bizonyította be ismét cselekvő hazafiságát.

Az igazi és valódi, tehát szocialista humanizmus előfutárainak és vértanúinak fényes sorában Morus Tamás, Münzer és Servet mellett tisztos hely illeti meg a magyar Dávid Ferencet is. (Révész Imre akadémikus.)

Dávid Ferenc szellemi öröksége

A Dávid Ferenc emlékévé előadássorozata igyekszik lehető hű képet adni Dávid Ferenc hatalmas alakjáról és arról a szellemi áramlatról, amely a XVI. században az unitarizmusban csúcspontot ért el. Sok értékes új gondolat bontakozott már ki az előadásokon. En két gondolattal szeretném gazdagítani ezt a buzgó folyamatot. Egyik: Dávid Ferenc irodalmi és irodalomtörténeti jelentőségének megcsillantatása, másik: az unitarizmusnak a legújabb tudományokkal való kapcsolata. Ez utóbbi kérdésben főleg az unitarizmus társadalomtudományi vonatkozásait szeretném kihangsúlyozni, mert nem tudom elhallgatni, hogy milyen összefüggés van az unitarizmus és a társadalomtudomány elmélete és gyakorlata közt.

A gyakorlati vonatkozások közé számítom az unitarizmus társadalompolitikai jelentőségét is. Erről az utóbbi időkben már kezdünk hallani. Igaz, hogy még csak XVI. századi vonatkozásban. De ha igaz, az unitarizmus horderejű társadalompolitikai jelentősége abban a korban, elvitathatatlan a következő századokra gyakorolt ilyen hatása s ma is bizonyítható létezése. Ebbe a kérdéscsoportba tartozik az a sorozat során harmadik felvetődő érdekes kérdés is: mit követel Dávid Ferenc szelleme és történelmi öröksége a ma unitáriusaitól?

A kérdést néhány sorban felfejteni természetesen lehetetlen. De rámutatni, felhívni mindannyiunk figyelmét rá, még pár szóval is érdemes. Az unitarizmus vallástudományi és vallástörténeti jelentősége mellett ma már nem hat rendkívülien, ha XVI. századbeli társadalompolitikai jelentőségéről, népi voltáról, hatásairól hallunk. S minél beljebb hatolunk az unitarizmus teológiai kutatásaiba, annál jobban elődomborodik annak társadalmi jelentősége, annál több joggal kérdezhajjuk, hogy mivel tartozunk ennek a 400 éves örökségnek, mit váltottunk be annak hagyományaiból, mit követel az még tőlünk?

A magyar tudományos élet már eljutott az unitarizmus e nagy jelentőségének felismeréséhez, reméljük, hogy a világ tudományossága is mielőbb eljut e problémakör felfedezéséhez és méltó tárgyalásához. S remélhető, hogy mi magyar unitáriusok is eljutunk a saját életünk gyakorlásában e kérdés: az unitarizmus leglényegének ilyen felismeréséhez és megvalósításához. A lelkiismereti szabadság, a társadalmi egyenlőség, az emberi jogok érvényesülésének természetszerű felismeréséig és valóra váltásáig, vagy legalább megközelítéséig.

Unitárius szellemi életünk legjobbjai igyekeztek az év folyamán saját tudományos problémáik keretein belül megláttatni és közkinccsé tenni ezt a sajátos örökséget. Megfelelő érdeklődéssel, megfelelő lelki és értelmi befogadással valóban mindannyiunk rendkívüli gazdagodásává válhatik ez az előadássorozat s annak egész gondolatvilága, mindannyian egyformán szolgálhatjuk a legszebb unitárius eszmei célt, az egyedül jogosult legmagasabbrendű emberi életformát, az élet egyetlen értelmét: *a folytonos haladást, saját emberéletünk és minden ember létének szebbé, jobbá, boldogabbá tételét.*

Sütő Nagy László

Egyházalapító nagy püspökünk halálának 375. évfordulója külföldi unitárius testvéreinknél is kegyeletes ünnepi megemlékezések központjába kerül. Az évforduló alkalmából többek között minden cseh unitárius templomban az istentiszteletek rendjén a lelkipásztorok szószéki beszédében emlékeznek meg Dávid Ferencről. Érdekes itt megemlíteni, hogy a vallás szabadgyakorlatát törvénybe iktató történelmi jelentőségű tordai országgyűlést megörökítő *Köröslői Kriesch Aladár-féle* festmény fényképmásolata ott függ a cseh és más külföldi unitárius testvéreink egyházi hivatalainak falán.

4 UNITARIUS ÉLET

HÍREK

A magyar politikai, társadalmi, kulturális, tudományos, egyházi élet vezető képviselői értekezletet tartottak, amelyen megállapodtak abban, hogy a népi demokrácia nagy célkitűzéseinek megvalósítása érdekében egy, az eddiginél szélesebb alapokra támaszkodó új Néprfront „*Hazafias Néprfront*” elnevezés alatt kezdje meg tevékenységét. Az értekezlet előkészítő bizottságot választott, amely kidolgozza az új Néprfront programjának és működési szabályzatának tervezetét, valamint előkészíti a f. évi október havában összehívandó Országos Néprfront kongresszusát. A dolgozók társadalma nagy várakozással és örömmel tekint a magyar nép egységét újból nyomatékosan kifejezésre juttató nagyjelentőségű szervezkedés elé.

Kocsordi egyházközségünk mintegy 20 javarészt fiatal hívét hozta fel dr. Abrudbányai János lelkipásztor afia, — fővárosunk nevezetességeinek megtekintésére. Kocsordi afiai mindkét templomukat megtekintették, budapesti egyházközségünk Nagy Ignác utcai gyülekezeti termében voltak elszállásolva s a gyülekezet vendégszeretettel élvezték. A kocsordi ifjú hittestvéreinkkel való találkozás igaz lelki öröm volt számunkra, s hisszük, hogy ők is sok értékes tanulsággal meggazdagodva tértek vissza falujukba.

Az unitárius lelkipásztorok és egyházi alkalmazottak augusztus havi illetményüknek egy százalékát ajánlották fel és juttatták el illetékes helyre az árvíz-károsultak megsegítésére. — A gyülekezetek az aug. elsejei templomi perselypénzt szintén a nemes célra fordították.

Halottaink. Szabó Dénes afia Budafokon, özv. Joó Mihályné Rákospalotán, Taglieber Károly, Orbán Etel, és dr. Pető Mózes budapesti egyházközségünk érdemes presbitere, az unitárius hithűség jeles képviselője és Ajtai Kovács József buzgó afia felesége Budapesten elhunytak. Áldás emlékükre.

ERDÉLYI POSTA

A Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlésének elnöksége dr. Kiss Elek püspököt több egyházi vezetővel együtt a Román Népköztársaság Csillagának III. osztályával tüntette ki. Örömmel gratulálunk.

Marosvásárhelyen Halmágyi János esperes-lelkész nyugalmabavonult, helyére Darkó Béla árkosi lelkészt nevezték ki.

Székelly Kelemen körispataki lelkész meghalt, helyére Albert Attila csegezi lelkész került.

Tar Géza ny. lelkész átvette a komjászegi gyülekezet vezetését. — A marosi egyházkör közgyűlése szeptember 5-én zajlott le Marosvásárhelyen.

Szeptember 1 és 3. napjain Kolozsvárott ülést tartott a Központi Vallás- és Szerkesztői Bizottság.

Nyitrai Mózes lelkipásztor a kénosi templom részére négy karú magyaros csillárt faragott, dombormű faragással. A templom karzatát és padjait is magyaros motívumokkal festették ki. A festési munkát nagyrésztben a lelkész felesége végezte, férjével közös tervek alapján.

Az ujfalu-i 150 éves ősi templomot is restaurálták, a karzatot, padokat a lelkész: Végh Mihály festette magyaros motívumokkal. Az ujfalvi templomszentelésre Nagy Ferenc segesvári lelkész „Szép székelly Sionban fényeskedik Isten” kezdetű székelly dallamú vallásos éneket írt.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Csiki Gábor.

Évi előfizetési díja: 6 forint.

Budapest, IX., Högyes Endre-utca 3.

Táv.: 183—186.

Budai nyomda — F. v.: Faragó M.

2735 54 — 1000 pld